

gál: azzal, hogy mily nehéz egy ily rövid tanácsadót jól megírni: itt minden egyes szó fontos, mert vagy használ, vagy árt.

4. A Fluchar szerkesztette beszéd, melyet dr. Netolitzky tartományi egészségügyi tanácsos és dr. Schneider specialista-orvos felülvizsgáltak és jóváhagytak, igen érdemes munka. A szerző az iskolájánál rendszeresített szülői értekezletnek megbízásából írta ezt a tanácsadót, melyet bátran adhatni a polgári iskolát végzett, átlag 14 éves tanuló kezébe. Ez a búcsúbeszéd bizalommal közeledik az ifjúsághoz, emlékezetébe idézi az egészség egyéni és jövő társadalmi fontosságát és a szerelem magasztos rendeltetését, s óva int, hogy ne hallgassunk romlott társak és emberek szennyes és léha beszédére. Majd természettudományi alapon a csipkerózsa példáján szépen kifejti a szaporodás folyamatát és utal azokra a komoly veszélyekre, amelyekkel az ivarszervekkel űzött visszaélések az emberre járnak, különösen ha elmulasztja, hogy idejekorán megbízható orvos tanácsát kikérje. Általános és közismert higiénikus tanácsok fejezik be a jól átgondolt dolgozatot, melyet az iskolaév végeztével bátran adhatunk már a középiskola negyedik osztályát végzett tanuló kezébe.

Mikor lesz nekünk egy ilyen vagy lehetőleg még külön segédeszközünk?

Kemény Ferenc.

KÜLFÖLDI LAPSZEMLE.

Frauenbildung. V. Jahrgang 1906, III—IV. füzet.

Első cikke *«Továbbképző iskola leányok számára»* Professor Dr. Otto Lyontól. Hogy a mozgalomnak, melynek célja a leányok számára a népiskola után továbbképző iskolát létesíteni, eddig annyi volt az ellensége, s hogy hosszú ideig ő is ezek közé tartozott, annak okát abban a sem az életet, sem a tudományt nem gazdagító, tisztán teoretikus gondolkozásban találja, mellyel ezt a kérdést is, — mint annyi mást mindenféle téren — megoldani igyekeztek. Pár éve ez a teoretikus egyoldalúság megszűnt; ma nem úgy fogjuk fel a továbbképző-leányiskolát, mint minden baj gyógyszerét, de mint egyik lényeges eszközét a nép erkölcsi, szociális és gazdasági kifejlődésének. Ma már vannak is Németországban mindenfelé ilyen iskolák 13—14 éves leányok számára aszerint, hogy a népiskolai oktatás hét- vagy nyolc éves. De ezek az iskolák fakultatívok. S ez az oka annak, hogy a megfelelő korú leányoknak alig három százaléka látogatja. Meg kell szüntetni fakultatív voltát és kötelezővé kell tenni; kötelezővé a nagy tömeg kulturájának érdekében. Kötelezni a családot és a munkaadót, hogy a házimunkára vagy az azonkívüli munkára befo-

gott fiatal leánynak időt és alkalmat adjon a tanulásra, a művelődésre; hogy az biztosíthassa magának az önálló megélhetés lehetőségét vagy később szabad választás útján alapított boldog családi életet; — nem fog ezzel megszűnni a prostitúció, de sok ezer leány menekül meg tőle. Az államnak érdeke a nagy tömeg kulturájának emelése; ez az iskola eszköz erre; azért kell kötelezővé tenni, oly módon, hogy a népiskolának sem kiegészítője, sem folytatása ne legyen, hanem egy egészen külön jellegű, *hivatásra* előkészítő iskola, hol nem gyermekeket tanítanak, hanem az ifjúságot. Ha azok a támadások, melyek az iskolát főleg az «általános műveltség»-nek ma is fennálló uralmáért érik, — talán kevésbé jogosultak a gimnáziummal szemben; de a leány-továbbképzőiskola semmiesetre sem lehet «általános műveltséget» nyújtó iskola; ekkor csak kiszélesítése volna a népiskolának.

A centruma minden törekvésnek itt a hivatásra való előkészítés legyen; kétféle hivatásra készítsen elő, egyrészt: háztartásvezetésre, másrészt: vagy kézművességre vagy kereskedésre. Az első szükségesség mindenkiné, a másodikonál választhat. Ezen szakokon belül különböző körök határozandók meg, a melyeknek megfelelő tárgyak három vagy négy éven át legalább heti négy órában taníttassanak. — *A felső leányiskolák jövője* címen van közölve dr. Lohmann hannoveri igazgató előadása, melyet a porosz igazgatóknak 1905 okt. 1-én tartott gyűlésén tartott. A nyilvános felső leányiskoláról beszél, amelyet egyenrangúvá kell tenni a felső fiúiskolákkal, különben a leánygimnáziumok háttérbe szorítják. Ez áltál történhetik meg, ha 1. az állam elismeri, mint felső iskolát, és 2. ha tanárai egyenrangúakká tétetnek a felső fiúiskolák egyenlő képzettségű tanáraival. Részletesen fejti ki azokat a sérelmeket, melyek a felső leányiskolát érik — egyrészt áltál, hogy a tíz osztályt végzett növendékek bizonyítványai nem fogadtatnak el különbözeti vizsga alapjáúl, ha gyógyszerészeti pályára akarnak menni, — másrészt áltál, hogy szemináriumokba nem vétetnek fel csak egy olyan vizsga alapján, melyett egy idegen bizottság előtt kell megállaniok. — Ezen beszédre a «porosz nyilvános felső leányiskolák egyesülete» 1905 okt. 5-én tartott gyűlésén elhatározta, hogy ezen sérelmek orvoslása végett a miniszterhez fog fordulni.

W. Steudel azokról a kívánalmakról értekezik, melyek a felső leányiskola és áltálában a nők kiművelése terén felmerülnek. A kívánalmakat ezen pontokban foglalja össze. 1. Szükséges különböző fajtájú felső leányiskolát létesíteni, mint ahogy a felső fiúiskolák különbözöek. 2. Végső vizsgálatot feltétlenül meg kell követelni. Ezen két kívánalom teljesítése meghozza a harmadikat, t. i. azt, hogy a felső

leányiskola tényleg elismertetik felső iskolának. És ez felette fontos, mert ma már nem lehet a leányok egyedüli célja az, hogy mélyebb műveltséggel bíró feleségek, anyák, háziasszonyok legyenek, hanem kell, hogy önálló élethivatásuk legyen. Nemcsak a szükség kényszeríti őket erre, hanem joguk van hozzá és erkölcsi kötelességük. Kell, hogy legyenek nők, akik a férfiaknak segítői legyenek hivatásukban. Igaz, hogy azért, hogy az állam a nők munkaerejét lekötí magának; a házasság megváltozik; de hogy lehetne ez szerencsétlenség a jobb sorsúak osztályában, ha nem szerencsétlenség, sőt egyenesen jótétemény a közép és alsó osztályokban? — De hogy mindez megvalósuljon, a nők kiművelését nagyobb érdeklődéssel kell, hogy kívánják a nők mellett a férfiak, a szülők s az állam.

Dr. Margarete Rösler ismerteti Sir Joshua Fitch angol pädagogusnak, a nőnevelés őszinte követelőjének minden vallásos és szociális előítélettől ment «Educational Aims and Methods» című munkáját, melyben szemléletes képét adja az angol pädagogiai viszonyoknak a reneszánsztól 1900-ig.

A «Literaturbericht» rovatban dr. Hermann Yantzen egész sereg nyelvtani és irodalomtörténeti munkát ismertet.

Végül az «Aus der Tagespresse» című rovatban, a porosz tanítónő-semináriumok túlszűfoltóságáról, a Danzigban felállított leánygimnáziumról, a gimnáziumi nőnevelésről írott cikkek vannak ismertetve.

IV. sz. *Frieda Kundt* ismerteti azt a tanácskozást, melyet január 23. és 24-ikén tartottak Berlinben dr. Studt kultuszminiszter elnöklésével a felső leányiskolák reformálásának ügyében. Itt döntés nem történt, de a miniszter megígérte, hogy ezen konferencia állásfoglalását gondosan fogják mérlegelni. *Dr. K. Kraepelin* értekezik a természettudományok szerepéről a felső leányiskolák tantervében. Nem foglalkozik az egyes természettudományi tárgyaknak hatásával a megfigyelőképesség kifejlesztésére, az ítélőképesség és önálló gondolkodás nevelésére, az embert körülvevő világ sokféle jelenségeinek, erőnyilvánulásának, életformáinak megértésére, csupán csak arra terjeszkedik ki, vajjon a természettudományi oktatásnak más szerepe is van-e és mennyiben van más szerepe a felső leányiskolákban, mint az ugyanolyan műveltséget nyújtó hat osztályú fiú-reáliskolában; s ebből kifolyólag mennyi a természettudományi óráknak szükséges minimuma? A porosz hatosztályú reáliskolában a természettudományokra heti 18 óra jut. Részletesen kifejti, hogy ez mennyire kevés és hogy ezt okvetlenül szükséges 20—22 órára felemelni. Már most, ha a leányokra nézve is szükségesnek tartjuk a természeti világnak legalább olyan fokú ismeretét, mint a fiúktól megkívánjuk, akkor ott is 20—22 óra a szüksé-

ges minimuma a természettudományi óráknak. De a szakértők meg-
 egyeznek abban, hogy a leányoknak, mint jövőendő háziasszonyoknak
 és anyáknak — alaposabb természettudományi iskoláztatásra van szük-
 ségük. Eltekintve attól, hogy igaz-e az, hogy a női nemnél a fantá-
 zia az uralkodó, hogy inkább vezetteti magát érzelmei, mint tudatos
 logikai ítéletei által, — tagadhatatlan, hogy az indukció helyes alkal-
 mazására a mai nő — az ő túlnyomó esztetikai — irodalmi neve-
 lése mellett — képtelen. Már pedig azon ismeret nélkül, hogy min-
 den természet-történet állandó törvényeknek hódol, a babonától és
 előítéletektől nem lehet megszabadulni. Ezért hozza a XX. század asz-
 szonya is az óra megállását valamely távol levő rokon halálával ok-
 sági kapcsolatba. Legszembetűnőbb oka az intenzivebb természettudo-
 mányi oktatás szükségességének a leányiskolákban a nő hivatásából
 magyarázható meg. A férfitől a világ reális dolgai foglalkozása foly-
 tán gyakran messze esnek. De a nő, ha hivatását jól akarja betöl-
 teni, minduntalan a természettudományi ismeretekre kell, hogy tá-
 maszkodjék: akár az ételek kiválasztásáról és elkészítéséről; akár a
 test ápolásáról, a ruházat és a lakás higiénikus voltáról van szó.
 S milyen mértékben áll ez anyai és nevelői hivatása körében. Saját
 testének ápolása, mely a gyermeke sorsát elsősorban határozza meg,
 mily fontos; s ezt helyesen csak úgy végezheti, ha ismeri az emberi
 testet és annak funkcióit. Ezt természetesen nem lehet megismerni
 azon a heti 1—2 órán, melyen «Anthropológiát» tanítanak (a felső
 osztályban) fizioiógiai ismertetésekkel és higiénikus életszabályokkal;
 hanem az állatoknak és növényeknek egyszerűbb organizmusával kell
 az ismertetést kezdeni. A gyermeket az anya ápolja hosszú időn át;
 hogyan ápolja testi és szellemi fejlődésének előnyére, ha hiányoznak
 erre a tudományos ismeretei? És ha elkövetkezik az az idő, amikor
 a gyermek a tényeket, a jelenségeket kezdi felfogni és szellemileg fel-
 dolgozni, ismét az anyának kell tudásvágyát kielégíteni, ismereteit
 helyes irányba terelni. De ezen a legfontosabb ponton az anya tudása
 felmondja a szolgálatot, s a gyermek kérdéseire azt a feleletet kapja:
 «Hallgass már a te csacsai kérdéseiddel».

Tehát legalább is olyan mértékben szükséges a nőket termé-
 szettudományi oktatásban részesíteni, mint a férfiakat. Hogy azután
 a tantervben mi módon viszik keresztül ezt az oktatást, az mellékes.
 Sok alkalmas mód kínálkozik. De akik a felső leányiskola tantervét
 készítik, ne feledkezzenek meg arról, hogy egy bármily pompás pa-
 lotta sem elégíthet ki, ha benne a többi helyiségek javára a gyermeket
 fénytelen és levegő nélküli helyiségekbe teszik. Ilyen gyermek a
 természettudomány a tudományszakok között.

A füzetben van még a badeni felső leányiskola reformjának ismertetése dr. J. Wichgram tollából; irodalmi közlemények és apró közlemények.

Hancsókné Wolkenberg Ilona.

*

Zeitschrift für das Realschulwesen.

5. füzet. *Hočevar F.* (Grác) igenlően felel arra a kérdésre, vajjon a középiskolák felső osztályaiban tanítsák-e a felsőbb mennyiség-tant. Ugyanígy nyilatkozott már e folyóirat tavalyi évfolyamában (641. lap) Czuber. A következő értekezés írója, dr. *Kleinpeter*, ebben a kérdésben különválasztja a gimnáziumot és a reáliskolát s csak az utóbbira ajánlja a felsőbb mennyiség-tant, még pedig a fizikai tanítás alapján. *Weyde* a gyakorlatjavítás szempontjából a kötelező tanítási órák számának leszállítását javasolja azon tanárok részére, akik túlszűfolt osztályokban tanítják a nyelveket és Stefan-nal szemben védelmébe fogja a házi dolgozatokat. *Subak* a «tant soit peu» eredetét és jelentését vizsgálja összehasonlító nyelvi alapon. A tanügyi hírek rovatában *Kemény* kimutatja, hogy a magyar középiskolákban főleg iskolai írásbeli dolgozatok járnak, majd egész terjedelmében közli a tanulóiírás tanulmányi kirándulásai és utazásai ügyében kiadott miniszteri rendeletet és szabályzatot.

6. füzet. Ebben a füzetben kezdik és a következőben fejezik be a legutóbb Bécsben tartott IX. deutsch-österreichischer *Mittelschultag* részletes és kimerítő ismertetését. 35 nyomtatott lapon kapjuk itt a teljes ülésekben és a hat szakosztályban tartott és az összes elméleti és gyakorlati tantárgyakat felölő mindvégig tanulságos és időszzerű előadások gondolatmenetét és az elfogadott tételek szövegét. A középiskola mai tudományos, methodikai és szervezeti kérdéseiről lévén ezekben szó, melegen ajánljuk kartársainknak figyelmébe. *Kaller* (Bécs) hét táblázatban adja az osztrák középiskolák statisztikájának összehasonlítását az utolsó hat évben. (1899/1900—1905/1906.) Ime néhány, bennünket is közelebből érdeklő eredmény: német gimnázium volt 1899-ben 100, 1902-ben 105, ma 105; német reáliskola rendre 59, 64, 69; a tanulók száma amott háromévi időközökben 6·6 ill. 5·2 %-kal, a reáliskoláknál 18·5 illetve 10·7 %-kal növekedett, úgy hogy csupán Bécsben, ahol az utolsó három év alatt három új reáliskolát állítottak, még 15 új párhuzamos osztályt kellett szervezni. Az egyik táblázatból azt is megtudjuk, hogy a középiskolai tanároknak 18·4 %-a a hetedik rangosztályban volt. *Bechtel* francia és német nyelven összeállítja az automobil-ipar és sport műkifejezéseit, amivel a szótáríróknak és az illető sport és iparág képviselőinek bizonyára nagy szolgálatot tett; egy tanügyi folyóiratba azonban — véleményünk szerint — ez nem való. A könyvismertetések élén maga az egyik szerkesztő, *Glöser*, számol be rész-